

Reprezentatywność cech gatunkowych trawelogu w porównaniu z innymi gatunkami literackimi

Natalia Rozinkewycz

Uniwersytet im. Borysa Hrinchenki w Kijowie, Ukraina

ORCID: 0000-0002-7292-1015

The Representativeness of the Features of Travelogue as a Genre in Comparison to Other Related Genres

Abstract: The purpose of the article is to systematize the experience of modern scholars who study the genres of travel literature. The focus is on determining the basic characteristics of travelogues in comparison to the genre features of other genres containing travel (essay, feature, guidebook, etc.). The difference between travel and geographical literature has been clarified. To distinguish between similar genres and understand the differences between them, it is necessary to identify the common and peculiar features of different genres of travel literature.

Keywords: travel literature, geographical literature, semantic field of travelogue, essay, travel novel, travel essay

Słowa kluczowe: literatura wędrowna, literatura geograficzna, pole semantyczne trawelogu, esej, powieść podróżnicza, szkic wędrowny

Literatura wędrowna w całościowej przestrzeni dyskursu literackiego stanowi jego oddzielny element. W przestrzeni literaturoznawstwa ukraińskiego warta przytoczenia jest uwaga Tymofija Hawryliwa podkreślającego, że absolutnymi synonimami dla terminu *pisarstwo podróżnicze* jest *literatura podróżnicza*, *literatura wędrowna*, *literatura podróży* oraz współczesny globalistyczny i zapożyczony termin *trawelistyka*, a jak uściśla to wspomniany badacz: *pisarstwo podróżnicze tworzy integralną część literatury – jej rozległy, samodzielny i suwerenny kontynent*¹. W niniejszej

¹ T. Gavriliv, *Fenomenologična i prikladna činnist' memuaristiki ta trevelistiki. Strategii memuarnoi ta mandriwnoi literatur zahidnoukraïns'kih pis'mennikiv drugoi polovini XIX – peršoi polovini XX stolittá*. Kolektivna monografiá. Rozdil. Teoretični vizii. L'viv: Nacional'na akademiá nauk Ukraïni, Institut ukraïnoznavstva im. Ā. Krip'ákeviča, 2020. S. 8–9, 41.

pracy przyjęto ten właśnie sposób rozumienia analizowanej przestrzeni literatury.

Literatura podróżnicza/wędrowną rozwija się równolegle z beletrystyką lub przejawia się w niej, a w swojej strukturze jest niejednorodna i wielogatkowa, ma własną tradycję i odrębną ścieżkę ewolucji. W związku z tym, na podstawie ukraińskiej tradycji literaturoznawczej, za cel niniejszego artykułu obrano identyfikację wspólnych i wyróżniających cech między literaturą podróżniczą i geograficzną oraz pokrewnymi gatunkowo utworami: trawelogiem i esejem o podróży, trawelogiem i szkicem wędrownym, trawelogiem i powieścią-podróżą, trawelogiem i przewodnikiem. Przed rozpoczęciem właściwej analizy należy więc przede wszystkim określić, czym różni się literatura podróżnicza od literatury geograficznej. Warto jeszcze nadmienić, iż podstawą teoretyczną badań były prace naukowców: Natalii Borowkowskiej, Ludmiły Dżyhun, Tymofija Hawryliwa, Tetiany Kowalowej, Abubacara Majgi, Madlen Szulhun, Julii Torhowce' i in.

Literatura geograficzna to *de facto* dokumentalistyka (czasopisma geograficzne, książki o geografii itp.), mająca charakter poznawczy i znacznie praktyczne. *Literatura podróżnicza*, w przeciwieństwie do geograficznej, jest wielofunkcyjna, dlatego też oprócz epistemologicznej pełni funkcję rozrywkową, edukacyjną, społeczną, estetyczną, kulturową, filozoficzną, prakseologiczną i in.

W literaturze geograficznej dominuje fabuła statystyczna z danymi zaczerpniętymi z geografii politycznej oraz liniowa przestrzeń pozioma lub pionowa (krajobraz) z opisem ukształtowania terenu, warunków pogodowych i klimatycznych, flory i fauny, malowniczych krajobrazów oraz składu biosfery i skorupy ziemskiej. W literaturze podróżniczej istnieje nie tylko przestrzeń geograficzna – w niej autor modeluje przestrzeń intertekstualną, którą zestawia z warstwy historycznej, współczesnej, cywilizacyjnej, filozoficznej, symbolicznej, psychologicznej, asocjacyjnej, kulturowej, realnej i wyobrażonej. W efekcie zmienia się sposób modelowania przestrzeni. Na przykład, gdy autor posługuje się modelowaniem aksjomatycznym, próbuje logicznie udowodnić znane aksjomaty. Zastosowanie modelowania statystycznego pomaga w zbieraniu, analizowaniu oraz podsumowywaniu wyników i rezultatów podróży. Wprowadzenie optymalizacyjnej metody modelowania następuje, gdy autor z perspektywy osobistego widzenia świata omawia te zjawiska, które dostrzegł podczas podróży, by następnie dokonać podsumowania. Poprzez imitację podróżnik modeluje zdarzenia, które wydarzyły się lub wydarzą. Tym samym literatura ta balansuje na pograniczu geografii, historii, etnografii, dziennikarstwa, kulturoznawstwa, socjologii, turystyki oraz dokumentu i fikcji, przekraczając własne granice i tworząc pośrednie formy treściowe. W niej, w przeciwieństwie do literatury geograficznej, dominuje przygodowo-awanturniczy tryb podróżowania z dynamiczną fabułą i autorefleksją.

Literatura geograficzna tworzy dyskurs geograficzny, a literatura podróżnicza obejmuje: dyskurs geograficzny, dyskurs turystyczny, dyskurs

podróżniczy, dyskurs biograficzny, dyskurs internetowy, dyskurs wartościujący.

Istotą tworzenia literatury geograficznej jest odtworzenie panoramy okolicy. Istotny jest tutaj wybór punktu geograficznego oraz przekaz treści i informacji merytorycznych. Istotą tworzenia literatury podróżniczej jest nie tylko opisanie nowych okolic, ważnych miejsc, innych ludzi, ale także odnalezienie się w tych podróżach, zagłębienie się we własną egzystencję – poznanie siebie, dzielenie się osobistymi doświadczeniami światopoglądowymi i refleksyjnymi. Stąd też podróże mogą być nie tylko tradycyjne, ale także kulturologiczne, filozoficzne, egzystencjalne, utopijne/antyutopijne, sakralne, metafizyczne, mistyczne. Właściwa dla nich jest zmienność.

W niniejszej pracy oparto się przede wszystkim na pracach ww. badaczy ukraińskich (wyjątek stanowią interesujące prace A. Majgi i N. Borowkowskiej), uznając, że w dyskusji o potrzebie badań genologicznych na przykładzie konkretnego gatunku/metagatunku wystarczająca jest literatura krytyczna i przykłady z konkretnej literatury narodowej. Rozszerzenie bibliografii krytycznej i źródłowej na przestrzeń literatury powszechnej przydałoby takiej analizie zbędnego tu wymiaru komparacji. Tego typu analiza warta jest – swoją drogą – odrębnych studiów nad ramami formalnymi poszczególnych gatunków w kontekście specyfiki dyskursów różnych literatur narodowych. W proponowanym rozpoznaniu zrezygnowano także z przytaczania przykładów ilustrujących poszczególne komponenty wyróżniające gatunek travelogu, ponieważ zmieniłoby to charakter danej publikacji z profilu teoretycznoliterackiego na chrestomatyczny.

Po pierwsze, w literaturoznawstwie istnieje kilka podejść do określenia natury travelogu. Często kwalifikuje się go jako gatunek czy metagatunek literatury podróżniczej. Travelog jako część literatury podróżniczej może być z jednej strony odrębnym, niezależnym gatunkiem, niezależną strukturą narracyjną – emocjonalnym sprawozdaniem z autentycznych podróży, może istnieć w różnych formach gatunkowych: pamiętnik, notatki (zapiski), list podróżniczy itp. Z drugiej strony travelog może być metagatunkiem, złożonym tekstem, który poprzedzają przygotowania do podróży, sama podróż, zebranie informacji i refleksja podróżnika. W swej strukturze travelog syntetyzuje zatem elementy innych gatunków (autobiografii, listu, pamiętnika, baśni ludowej, informacji prasowej, bloga i in.), kumulując ich elementy i zamieniając je w narrację.

Pole semantyczne współczesnych travelogów wyznaczają: droga, trasa, przystanek jako koncepty wiodące, będące podstawą poznawczą, alegorią przygody, poszukiwania „czegoś nowego” – stąd typowa dla tego utworu dynamika. Temat wiodący travelogu to podróże, a w nich – nieodłączna postać aktywnego podróżnika, będącego nosicielem jaskrawo wyrażanych przekonań. Narracja tych utworów utrzymana jest w duchu opowieści indywidualisty-zwolennika idei narodowej, dlatego orientacja komunikatu skierowana jest ewidentnie na odpowiednio przygotowanego czytelnika.

Geograficznym celem marszruty może być dowolny topos i miejsce, równolegle stale pojawiają się koncepty wyboru: hotel, hostel, mieszkanie znajomych/obcych, namiot, samochód, lotnisko – są to miejsca, w których podróżnik może przenocować i zjeść. Wyczuwalne jest w trawelogu oddanie dwoistości ruchu: przestrzennego, zewnętrznego, linearnego i egzystencjalnego oraz duchowego – związanego z transformacjami. Czas podróży jest skondensowany i ograniczony podróżą, za to podstawową kategorią w trawelogu jest przestrzeń: fragmentaryczna i centryczna, fizyczna i psychiczna, także ograniczona ramami podróży; przestrzeń geograficzna – nie jest wyrażana, lecz zastępowana przez przestrzeń kulturową; przestrzeń lokalizowana – inne miejsce – pokazana jest w porównaniu z ojczyzną podróżnika i przepuszczona przez własną narrację etnopsychologiczną (stąd – funkcja poznawcza); przestrzeń sakralna – miejsca święte – po prostu odnotowana i nie jest niezbędna w utworze, gdyż tworzą ją elementy dziś w istocie niesakralne (sakralnymi były one dla średniowiecznego pątnika), a miejsca uznawane obecnie za świeckie.

W trawelogu brak szczegółowych opisów świątyń, zabytków architektury; wroga lub obca przestrzeń jest niwelowana i zastępowana przestrzenią „ich”, „tamtą”. Zwieńczeniem całej podróży jest dotarcie do celu, jednakże cele bywają różne, a w trakcie podróży można je dookreślić i zweryfikować. Trudności w drodze utożsamiane są z przygodami, z kolei mapy, przewodniki, relacje z podróży innych podróżników, zasoby internetowe, geolokacje – to źródła, do których odwołuje się podróżnik. Dominującym rodzajem wypowiedzi w trawelogu jest opowiadanie z opisaniami; obowiązkowe pozostaje obalanie lub kwestionowanie stereotypów. Poruszone w utworze problemy są treścią dla masowej międzykulturowej komunikacji poznawczo-informacyjnej, ponieważ trawelog jest formacją komunikacyjną – to bezpośredni kontakt z Innymi (obcokrajowcami lub czytelnikami).

Po drugie, konieczne jest ustalenie różnic i integralnych cech pokrewnych gatunków: eseju o podróżach i trawelogu. Oba te gatunki funkcjonują w artystycznym i dokumentalnym dyskursie literatury.

W trawelogu operuje się wyłącznie faktami, zakłada fabułę i obecność dialogów, tymczasem esej jest refleksją, czasem wręcz potokiem świadomości, nie zawiera fabuły, a kompozycja jest swobodna, zaś temat – zwykle nie do końca ujawniony. Esej opiera się na myśleniu skojarzeniowym, natomiast informacja faktograficzna „nie jest dla niego istotna, bo najważniejsze nie jest ujawnienie tematu, ale samopoznanie i autorefleksja „ja” autorskiego, które zmienia się w procesie pisania eseju”².

Subiektywizm i eklektyzm są wspólne dla obu gatunków. Odbiorca, czytając trawelog, bardziej interesuje się faktami (poznawczymi, popularnymi, reklamowymi) i reakcją podróżnika na nie, dlatego podąża za logiką myśli

² Ū. Torgovec', Ese ta naris âk sumižni tipi tekstiv (komparativnij analiz). *Naukovij visnik Hersons'kogo deržavnogo universitetu*. Ser.: Lingvistika, 2011. № 14. S. 310.

autora odbywającego podróż. Czytając esej, odbiorca podąża za specyfiką prezentacji (obrazowość, aforyzmy, użycie świeżych metafor, nowe figury poetyckie itp.). Autor eseju przedstawia myśl jakby złożoną z puzzli – oddaje się rozważaniom, zastanawia się, ale nie przedstawia jej i nie analizuje.

Celem pisania eseju jest zachęcenie do zadumy, refleksji i odkrycia swojego wewnętrznego świata; celem napisania travelogu jest relacjonowanie podróży, subiektywne opisywanie tego, co widziane, uzupełnianie o informacje merytoryczne – zdjęcia, mapy, zestawienia wydatków, spisy wykorzystanych źródeł, przepisy, wszelkie wykazy itp.

Esej nie opisuje przygód, w przeciwieństwie do travelogu, w którym bohater zazwyczaj ciągle ich szuka. Travelog jest tekstem obszerniejszym od eseju i łączy w sobie różne strategie narracyjne (komunikacyjną, zdarzeniową, czasową, fabularną, estetyczną, metanarracyjną i in.). Oba te gatunki przesyca dynamizm opowieści i uczucie nieustannego ruchu. Są zdominowane przez osobiste przemyślenia. O ile wolność twórcza jest ważna dla autora travelogu, o tyle wolność twórcza dla eseisty jest absolutem.

Po trzecie, warto rozpoznać zbieżności między powieścią-podróżą i travelogiem.

Travelog literacki to gatunek/metagatunek artystyczno-dokumentalny, w którym ważne jest zachowanie prawdy, czyli zawiera on w sobie konotację tego, co prawdziwe, dominującą nad tym, co wymyślone – fikcją. Tym niemniej travelog nie może być uznany za nośnik absolutnej wiarygodności, ponieważ zawsze istnieje w nim indywidualność autora-podróżnika, który przepuszcza wszystko, co zobaczył, przez własną percepcję świata.

W narracji travelogu dominuje typ opisowo-narracyjny, a historia chronologiczna jest żywa, barwna i dydaktyczno-reklamowa. Autor travelogu jest osobą realną, która wyraźnie reprezentuje swoją grupę docelową, stąd też komunikuje się z czytelnikiem i dzieli się własną ewolucją mentalną, a czytelnik podziela te emocje. Fizyczna przestrzeń podróży jest otwarta na świat zewnętrzny: autor ocenia, bada i stara się zrozumieć miejsce i konkretne lokacje z ograniczeniami przestrzennymi oraz zwraca uwagę na cechy wyróżnikowe „innego”, „tamtego”, „ich” świata, rysując paralele ze „swoim” światem, odnotowując zmiany w obrazie świata.

Travelog artystyczny to fikcyjna opowieść o podróżach całkowicie fikcyjnych, z postaciami fikcyjnymi, absolutnie niemożliwymi do zrealizowania, z rzeczywistością wirtualną lub równoległą/alternatywną. Są to podróże: do magicznej krainy, podróże kosmiczne, podróże w czasie, podróże do piekła.

Rzeczywistość wirtualną można stworzyć za pomocą technologii komputerowej. Czytelnik/widz, oglądając projekty podróżnicze, zanurza się w przestrzeni tej niematerialnej rzeczywistości i staje się nie fizycznym, lecz cielesnym podróżnikiem, poruszającym się równoległe/zdalnie z autorem lub bez niego, po wyobrażeniach tej wirtualnej rzeczywistości.

Rzeczywistość wirtualna powinna również obejmować rzeczywistość równoległą/alternatywną, gdy podróż odbywa się w przestrzeni subiektywnej.

Trawelog psychologiczny to abstrakcyjne podróże autora w subiektywną rzeczywistość, w przestrzeń psychologiczną lub transcendentny wymiar bytu: w serce, w sny, w psychologię, w duszę, w stan psychiczny. Wspomniany typ trawelogu jest formą „twórczego subiektywno-emocjonalnego oswojenia przestrzeni fizycznej lub psychicznej poprzez poruszanie się w niej”³. Istnieje tu anomalny czas i zakrzywione kontinuum⁴.

Powieść-podróż to gatunek beletrystyki, w którym wydarzenia fikcyjne dominują nad realnymi. Narracja powieści oparta jest na fikcji, wymyśle i zmianie wydarzeń. Przestrzeń jest kategorią abstrakcyjną – zamkniętą i autonomiczną, nieodpowiednią dla przypadkowej rzeczywistości⁵. Typ opowiadania w tej powieści rzadko cechuje dydaktyzm i chronologia.

W różnych formach narracyjnych powieści (powieści-podróż, powieści podróźniczej, powieści-wycieczce, powieści-historii pewnej migracji itd.) autor „bada zmiany koncepcji człowieka i koduje je znakami podróży (symbolika drogi, wizerunki „turysty”, „flanera”, „uchodźcy”, „pielgrzyma”), wzmacnia poznawczy charakter utworu, wykorzystuje fabułę podróży, opisy przygód, portrety współpodróżników”⁶. W tych dziełach podróżnik ma możliwość prowadzenia niekończącej się historii, odtwarzając nieustanne poszukiwania i przekazując nowe doświadczenia życiowe, choć nie ma konkretnych odbiorców.

Powieść i trawelog to gatunki, które się uzupełniają. Trawelog często pełni funkcję bazowego tekstu, który zasila powieść. Podróże mogą być motywem lub wątkiem powieści. W związku z tym „wpływ powieści na trawelog znajduje odzwierciedlenie w pogłębianiu i komplikowaniu obrazu bliskiego autorowi narratora, powieściowej dynamice charakteru, użyciu masek, wzmożonej teatralizacji, karnawalizacji utworów”⁷.

Po czwarte, należy wyjaśnić różnicę między szkicem wędrownym a literackim trawelogiem. Oba gatunki są zorientowane na prawdę i przedstawiają prawdziwe fakty, wydarzenia i konkretnych ludzi. W szkicu wędrownym publicystyka zwykle przeważa nad komponentem artystycznym. Ma on mniejszą objętość i węższą treść niż trawelog.

Na pierwszym miejscu w tych gatunkach jest aktywny autor nastawiony na komunikację z publicznością. Jednak narrator w szkicu szybko reaguje na aktualne, istotne, bulwersujące wydarzenia będące przedmiotem opisu,

³ L.M. Dżigun, Literaturnij trevelog âk žanr mandrivnoï prozi: pohodžennâ ta istoričnij rozvitok. Herson, *Pivdennij arhiv*. Ser. Filologični nauki : zb. nauk. prac'. HDU, 2017. Vip. LXXI. S. 26.

⁴ L. Dżigun, N. Beregoва, Psihologičnij trevelog: pohodžennâ ta istoričnij rozvitok. *Psychology Travelogs*, 2021. S. 83.

⁵ A. Majga, Afrika vo francuzskih i russkih travelogah (A. Žid i N. Gumilev) : dis. ... kand. filol. nauk : 10.01.03; 10.01.01. Sankt-Peterburg, 2016. S. 86.

⁶ M. Šul'gun, Metažanr podorožij v konteksti perehidnogo hudožn'ogo mislennâ (kinec' XX – poč. XXI st.): dis. ... dokt. filol. nauk : 10.01.06; 10.01.05. Kiïv, 2017. S. 435.

⁷ M. Šul'gun, Metažanr podorožij v konteksti perehidnogo hudožn'ogo mislennâ (kinec' XX – poč. XXI st.): dis. ... dokt. filol. nauk : 10.01.06; 10.01.05. Kiïv, 2017. S. 435.

a dla autora travelogu nie jest to główny cel – zbiera on ciekawe informacje, nie tylko istotne. Stąd celem autora szkicu jest zapoznanie się z aktualnymi wydarzeniami; celem autora travelogu jest zainteresowanie własnym procesem podróżowania, który może nie dla wszystkich być interesujący. Autor szkicu odtwarza zdarzenia zewnętrzne, a autor travelogu – zwraca uwagę na wewnętrzny świat podróżnika, jego wrażenia. Dlatego w szkicu częściej dominuje obiektywizm, a w travelogu – subiektywizm. W szkicu jest znacznie mniej fikcji niż w travelogu. T. Kowalowa twierdzi, że jeśli w szkicu wędrownym „świat jest na pierwszym planie, a podróżnik-narrator podąża ścieżką poznania, to w travelogu świat i człowiek są w równym stopniu przedmiotem zainteresowania poznawczego komunikacji masowej”⁸.

Szkic wędrowny jest prototekstem wobec travelogu. Fabuła szkicu jest chronologiczna, ale ma fragmentaryczny, zarysowy charakter i nie jest dokładna, zakończona ani pełna. Główna idea w szkicu jest jasno wyrażona, w travelogu – czytelnik musi ją sam zdefiniować. Szkic wędrowny jest tekstem bogatym w informacje, ale mniej wyrazistym, w przeciwieństwie do travelogu. Oczywiście każdy szkic podróżniczy czy travelog jest emanacją różnych przejawów i stopni aktywności piśmienniczej – od dokumentu po sztukę.

Po piąte, stwierdzić należy, że przewodnik i travelog to różne gatunki literackie, które w znaczący sposób różnią się od siebie.

We współczesnych ukraińskich słownikach terminów literackich nie ma definicji terminu *przewodnik*. Można go znaleźć tylko w słownikach ogólnych: „Przewodnik zawierający dane ułatwiające orientację w określonym miejscu, podczas podróży itp.”⁹. Przewodnik jest publikacją historyczno-krajoznawczą z uogólnioną, zwięzłą informacją o celu podróży, z jasną trasą i przemyślaną kompozycją, w zależności od intencji autora.

Przewodnik może być wykorzystany przez autorów-podróżników przy planowaniu własnej wyprawy lub jako jedno ze źródeł podczas pisania travelogu. Celem przewodnika jest przekazanie informacji (naukowej, historycznej, społecznej) o czymś konkretnym: terytorium, obiekcie i in. w celu promocji miejsca jako atrakcji turystycznej.

Przewodnik ma bardziej charakter funkcjonalny i informacyjny niż estetyczny. Jeśli travelog to osobista, figuratywna historia podróżnika, będąca autorskim fenomenem artystycznym, to przewodnik jest produktem marketingowym, który reklamuje i promuje, a więc wizualizacja i opracowanie graficzne są jego głównymi narzędziami.

N. Borowykowa, porównując cechy formalne tych gatunków, uargumentowała ich odmienność. Badaczka zwróciła uwagę, że opowieść w przewodniku jest bezosobowa, bo gatunek ten ma na celu rozwiązywa-

⁸ T. Koval'ova, *Reprezentativnist' žanrovih oznak putivnika i trevel mediatekstu. Obraz*. 2018. 3(29). Institut žurnalistiki KNU imeni Tarasa Ševčenko, Sums'kij deržavnij universitet. S. 37.

⁹ Słownik ukraińskoi movi: v 11 tomah. Tom 8, 1977. S. 403.

nie praktycznych problemów, a w trawelogu zawsze jest bohater-narrator¹⁰. O. Lwowa stwierdziła, że przewodnik jest dziennikarskim formalnym ucieleśnieniem trawelogu¹¹.

Tak więc w niniejszym artykule spróbowano dowieść, że konieczne jest odejście od tendencji nazywania każdego dzieła literatury podróźniczej trawelogiem, ponieważ trawelog, mimo że zawiera w sobie cechy hybrydy tekstowej, jest jednak odrębnym gatunkiem/metagatunkiem o niezmiennych cechach. Trawelog sukcesywnie rozwija się w formie publikacji drukowanych i elektronicznych oraz projektów multimedialnych, w których z powodzeniem łączy się widowiskowość z jego obrazowością. Analiza wykazała, że badania genologiczne mogą przynosić wartościowe rezultaty nawet w sytuacji, gdy pole studiów zawężone jest do niewielkiego wycinka w ramach wiedzy o gatunkach literackich z przestrzeni teorii literatury.

Ważna wydaje się refleksja, iż wywodowi dotyczącemu cech formalnych trawelogu z przestrzeni ukraińskiego procesu literackiego nie przeszkodziło wprowadzenie niewielkiej ilości wniosków z innych dyskursów. Można uznać, że wizja ram formalnych gatunków literackich jest bardzo podobna w literaturoznawstwie poszczególnych narodów. To z kolei rodzi sugestię, iż potencjalne badania porównawcze winny uwzględniać nie tyle imperatywy doszukiwania się podobieństw w skonstruowanych ramach formalnych konkretnych gatunków literackich w poszczególnych przestrzeniach narodowych, ile – niuanse, drobne aberracje związane z mentalno-tożsamościowymi wpływami atropocentrycznej przecież twórczości pisarskiej zarówno na kształt konkretnego dzieła literackiego, jak i danego gatunku literackiego.

Niniejsze rozpoznanie pokazuje również logiczną kolejność badań danego zjawiska literackiego, gdzie pierwszym ogniwem zawsze powinna być analiza teoretycznoliteracka – dla zrozumienia natury dzieła literackiego to niewątpliwie badania o charakterze genologicznym – a następnie, w celu dokonania pełnego opisu, włączenie studiów krytycznoliterackich i komparatystycznych. W takim ujęciu problemy badawcze z teorii gatunków literackich nigdy nie przestaną być aktualne, niezbędne i opiniotwórcze. W dalszej dyskusji na temat genologii literackiej powinno się zatem zastąpić pytanie „czy” pytaniem „jak”, by dokonać dokładniejszego, pełniejszego i sprawniejszego opisu poszczególnych gatunków literackich.

Bibliografia

Borovkova N., *Geografičeskij travelog i turističeskij putevoditel': žanrovye otličiâ. Knižnoe delo: dostiženiâ, problemy, perspektivy*. Ekaterinburg, 2017.

¹⁰ N. Borovkova, *Geografičeskij travelog i turističeskij putevoditel': žanrovye otličiâ. Knižnoe delo: dostiženiâ, problemy, perspektivy*. Ekaterinburg, 2017. S. 22.

¹¹ O. L'wowa, *Rasskaz o putešestvii: formy literaturnoj recepcii traveloga. Filologičeskie nauki. Voprosy teorii i praktiki*. 2016. № 9–3. S. 39.

- Džigun L., Literaturnij trevelog âk žanr mandrivnoï prozi: pohodžennâ ta istoričnij rozvitok. Herson, *Pivdennij arhiv*. Ser. Filologični nauki: zb. nauk. prac'. HDU, 2017. Vip. LXXI.
- Džigun L., Beregova N., Psihologičnij trevelog: pohodžennâ ta istoričnij rozvitok. *Psychology Travelogs*, 2021. S. 83.
- Gavriliiv T., Fenomenologična ì prikladna činnisť memuaristiki ta trevelistiki. *Strategiï memuarnoï ta mandrivnoï literatur zahidnoukraiïns'kih pis'mennikiv drugoï polovini XIX – peršoï polovini XX stolittâ*. Kolektivna monografiâ. Rozdil. Teoretični vizii. L'viv : Nacional'na akademiâ nauk Ukraïni, Institut ukraiïnoznavstva im. Ī. Krip'âkeviča, 2020.
- Koval'ova T., Reprezentativnisť žanrovih oznak putivnika ì trevel mediatekstu. *Obraz*. 2018. 3(29). Institut žurnalistiki KNU ìmenì Tarasa Ševčenko, Sums'kij deržavnij universitet.
- L'vova O., Rasskaz o putešestvii: formy literaturnoj recepcii traveloga. *Filologičeskie nauki. Voprosy teorii ì praktiki*. 2016. № 9–3.
- Majga A., Afrika vo francuzskih ì russkih travelogah (A. Žid ì N. Gumilev): dis. ... kand. filol. nauk: 10.01.03; 10.01.01. Sankt-Peterburg, 2016. S. 86.
- Slovník ukraiïns'koï movi: v 11 tomah. Tom 8, 1977. S. 403.
- Šul'gun M., Metažanr podorožì v kontekstì perehidnogo hudožn'ogo mislennâ (kinec' XX – poč. XXI st.): dis. ... dokt. filol. nauk: 10.01.06; 10.01.05. Kiïv, 2017. S. 435.
- Torgovec' Ū., Ese ta naris âk sumižni tipi tekstiv (komparativnij analiz). *Naukovij visnik Hersons'kogo deržavnogo universitetu*. Ser.: Lìngvìstika, 2011. № 14.